

स्नातकपाठ्यक्रमः धर्मशास्त्रविभागः

कुमारभास्करवर्मसंस्कृत-पुरातनाध्ययनविश्वविद्यालयः, नलबारी

धर्मशास्त्रविभागे स्नातकपाठ्यक्रमः

प्रथमषण्मासिकः

CBCS Syllabus (w.e.f.: Academic Session 2025-26)

Course No		Semesters -1	Credit	Internal Marks	External Marks
		NAME OF PAPER			
UGDS 101	Core	धर्मशास्त्रसाहित्यम्-१	4	40	60
UGDSE 102	Minor	धर्मशास्त्रसाहित्यम्-१	4	40	60
UGDSID103	IDC	वैदिकसाहित्यम्	4	40	60

द्वितीयषण्मासिकः

Course No		Semesters -2	Credit	Internal Marks	External Marks
		NAME OF PAPER			
UGDS 201	Core	धर्मशास्त्रसाहित्यम्-२	4	40	60
UGDSE 202	Minor	धर्मशास्त्रसाहित्यम्-२	4	40	60
UGDSID203	IDC	वैदिकसाहित्यम्	4	40	60

तृतीयषण्मासिकः

Course No	Semesters -3	Credit	Internal	External
-----------	--------------	--------	----------	----------

		NAME OF PAPER		Marks	Marks
UGDS 301	Core	प्राचीनसंस्काराः	4	40	60
UGDS 302	Core	प्राचीन-आधुनिक विवाहविधेः तुलनात्मकमध्ययनम्	4	40	60
UGDS 303	Core	द्रव्यशुद्धिप्रकरणम्, साक्षीप्रकरणम्	4	40	60
UGDS 304	Core	राजधर्मप्रकरणम्	4	40	60

चतुर्थषण्मासिकः

Course No		Semesters -4	Credit	Internal Marks	External Marks
		NAME OF PAPER			
UGDS 401	Core	सनातनधर्मस्य परिचयः	4	40	60
UGDS 402	Core	सूत्रसाहित्यम्	4	40	60
UGDS 403	Core	स्मृतिसाहित्यम्	4	40	60
UGDS 404	Core	पुराणसाहित्यम्	4	40	60

पञ्चमषण्मासिकः

Course No	Semesters -5	Credit	Internal	External
-----------	--------------	--------	----------	----------

		NAME OF PAPER		Marks	Marks
UGDS 501	Core	प्रसिद्ध धर्मशास्त्रकाराः	4	40	60
UGDS 502	Core	प्रसिद्ध कामरूपीय धर्मशास्त्रकाराः	4	40	60
UGDS 503	Core	कामरूपीयधर्मशास्त्राणां वैशिष्ट्यानि	4	40	60
UGDS 504	Core	कामरूपीयधर्मशास्त्राणाम् इतिहासः	4	40	60

षष्ठषाणमासिकः

Course No		Semesters -6	Credit	Internal Marks	External Marks
		NAME OF PAPER			
UGDS 601	Core	याज्ञवल्क्यस्मृतिः	4	40	60
UGDS 602	Core	याज्ञवल्क्यस्मृतेः रचनाकारः, समय टीकाग्रन्थाः	4	40	60
UGDS 603	Core	याज्ञवल्क्यस्मृतेः व्यवहाराध्यायः	4	40	60
UGDS 604	Core	याज्ञवल्क्यस्मृतेः साहसप्रकरणं स्तेयप्रकरणञ्च	4	40	60

सप्तमषणमासिकः

Course No		Semesters -7	Credit	Internal Marks	External Marks
		NAME OF PAPER			
UGDS 701	Core	मनुस्मतिः(तृतीयाध्यायः)	4	40	60
UGDS 702	Core	मनुस्मतिः(आश्रमव्यवस्था)	4	40	60
UGDS 703	Core	मनुस्मतिः(प्रायश्चित्तविधिः)	4	40	60

अष्टमषणमासिकः

Course No		Semesters -8	Credit	Internal Marks	External Marks
		NAME OF PAPER			
UGDS 801	Core	गंगाजलम् सामान्य परिचयः	4	40	60
UGDS 802	Core	Computer Application & Publication	4	40	60
UGDS 803	Core	लघुशोधग्रन्थः	4	40	60

UGDS 101(धर्मशास्त्रसाहित्यम्-१)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मविषयकज्ञानम्
- ❖ शास्त्रशब्दस्य अवधारणा
- ❖ धर्मशास्त्रस्य शाखाविषये ज्ञानप्रदानम् (कामरूपधर्मशास्त्रस्य उत्पत्तिः, गुरुत्वञ्च)

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	धर्मशास्त्र वाङ्मयस्य परिचयः	१
द्वितीयभागः -	धर्मशब्दस्य अर्थलक्षणञ्च	१
तृतीयभागः -	धर्मशास्त्रसाहित्यस्यक्रमविकाशः	१
चतुर्थभागः -	धर्मशास्त्रवाङ्मयस्य रचनाकालः, धर्मभेदाः, धर्मस्य मुख्यपुरुषार्थः च	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ छात्रानां धर्मशास्त्रवाङ्मयस्य विषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य ज्ञानेन तत्र निहिततत्त्वानां सह परिचयं भविष्यति।
- ❖ छात्रानां नैतिक, धार्मिक, सामाजिक, आध्यत्मिकज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१. धर्मशास्त्रास्येतिहासः, प्रो, जयकृष्णमिश्रः, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी।
२. वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः, जगदीश चन्द्रमिश्रः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी।
३. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।

UGDSE 102(धर्मशास्त्रसाहित्यम्-१)

अधिगमोद्देश्यानि -

- ❖ धर्मविषयकज्ञानम्
- ❖ शास्त्रशब्दस्य अवधारणा
- ❖ धर्मशास्त्रस्य शाखाविषये ज्ञानप्रदानम् (कामरूपधर्मशास्त्रस्य उत्पत्तिः, गुरुत्वञ्च)

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	धर्मशास्त्र वाङ्मयस्य परिचयः	१
द्वितीयभागः -	धर्मशब्दस्य अर्थलक्षणञ्च	१
तृतीयभागः -	धर्मशास्त्रसाहित्यस्यक्रमविकाशः	१
चतुर्थभागः -	धर्मशास्त्रवाङ्मयस्य रचनाकालः, धर्मभेदाः, धर्मस्य मुख्यपुरुषार्थः च	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ छात्रानां धर्मशास्त्रवाङ्मयस्य विषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य ज्ञानेन तत्र निहिततत्त्वानां सह परिचयं भविष्यति।
- ❖ छात्रानां नैतिक, धार्मिक, सामाजिक, आध्यत्मिकज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१. धर्मशास्त्रास्येतिहासः, प्रो, जयकृष्णमिश्रः, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी।
२. वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः, जगदीश चन्द्रमिश्रः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी।
३. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।

UGDSID103(वैदिकसाहित्यस्य इतिहासः)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ वेदानां सामान्यपरिचयः
- ❖ वैदिकभाषाज्ञानप्रदानम्
- ❖ वैदिकसंहितानामवबोधनम्

प्रश्नम्	पूर्णाङ्कः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः –	वैदिकसाहित्यस्य परिचयः	१
द्वितीयभागः –	वेद चतुष्टयानां सामान्य परिचयः	१
तृतीयभागः –	वेदाध्ययनस्य प्रयोजनीयता महत्वमञ्च	१
चतुर्थभागः –	वेदशब्दस्यव्युत्पत्तिः लक्षणमञ्च	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ छात्रानां वैदिकसाहित्यस्य विषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ वैदिकसाहित्यस्य ज्ञानेन तत्र निहिततत्त्वानां सह परिचयं भविष्यति।
- ❖ छात्रानां नैतिक, सामाजिक, आध्यत्मिकज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१. नवीनवैदिकसञ्चयनम्, सम्पादकः – यमुनापाठकः, उमेशसिंहः, चौखम्बाप्रकाशनम्, वाराणसी।
२. वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः, जगदीश चन्द्रमिश्रः, चौखम्बा सुरभारती प्रकाशन वाराणसी।
३. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।

UGDS201(धर्मशास्त्रसाहित्यम्-२)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ छात्रानां शास्त्रज्ञानप्रदानम्।
- ❖ धर्मशास्त्रस्ये स्त्रोतविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मस्य लक्षण विषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ विशिष्ट धर्मशास्त्रकाराणां सह सम्यक् परिचयप्रदानम्।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	धर्मशब्दस्य संज्ञा	१
द्वितीयभागः-	धर्मशास्त्रसाहित्यस्य लक्षणानि (वैदिकसाहित्ये, पुराणसाहित्ये महाभारतसाहित्ये)	२
तृतीयभागः -	प्रमुख्यधर्मशास्त्रकाराणां परिचयप्रदानम् (मनु-याज्ञवल्क्य-गौतमादयः) १	

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ छात्राः धर्मशब्दस्य परिचयं ज्ञास्यन्ति।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य लक्षणविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ प्रमुख्यधर्मशास्त्रकाराणां सह परिचयप्रदानम् भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१. धर्मशास्त्रास्येतिहासः, प्रो. जयकृष्णमिश्रः, चौखम्बा संस्कृत सीरीज आफिस, वाराणसी।
२. धर्मशास्त्राङ्क, गीताप्रेस गोरखपुर।
३. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।

UGDSE 202 (धर्मशास्त्रसाहित्यम्-१)

अधिगमोद्देश्यानि -

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादीनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	धर्मशब्दस्य स्वरूपम् धर्मस्रोताः	१
द्वितीयभागः -	धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयवस्तुः	१
तृतीयभागः -	धर्मशास्त्ररचनाकालः	१
चतुर्थभागः -	धर्मशास्त्राणां शाखाः	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१. वैदिकवाङ्मयस्येतिहासः, सम्पादकः आचार्य जगदीशचन्द्रमिश्रः, चौखम्बासुरभारती प्रकाशन, वाराणसी।
२. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।

UGDSID203 (स्मृतिसाहित्यम्)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ छात्रेभ्यो स्मृतिसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य कालविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य महत्वप्रतिपादनश्च
- ❖ छात्रेभ्यः प्रमुख्यस्मृतीनां सह ज्ञानप्रदानम्।

प्रश्नम्	पूर्णाङ्कः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः	स्मितसाहित्यस्य क्रमविकाशकालः	१
द्वितीयभागः	स्मृतिसाहित्यस्य विषयवस्तु महत्त्वश्च	१
तृतीयभागः	स्मृतिकाराणां परिचयः	१
चतुर्थभागः	प्रमुख्यस्मृतिग्रन्थानां परिचयः	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ स्मृतिसाहित्यविषयेज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्य अध्ययनेन आचारव्यवहार इत्यादीनां ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

३. धर्मशास्त्रसंग्रह, खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन, बम्बई-४
४. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वाराणसी।

UGDS 301 (प्राचीनसंस्काराः)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ छात्रेभ्यो स्मृतिसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य कालविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य महत्वप्रतिपादनश्च
- ❖ छात्रेभ्यः प्रमुख्यस्मृतीनां सह ज्ञानप्रदानम्।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः	प्राचीनसंस्काराणां परिचयः	२
द्वितीयभागः	गर्भधानसंस्कारादारभ्य चूराकरणसंस्कारपर्यन्तम्	१
तृतीयभागः	कर्णभेदसंस्कारादारभ्य अन्तेष्टिसंस्कारपर्यन्तम्	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ स्मृतिसाहित्यविषयेज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्य अध्ययनेन आचारव्यवहार इत्यादीनां ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

५. धर्मशास्त्रसंग्रह, खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन, बम्बई-४
६. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 302 (प्राचीन-आधुनिक विवाहविधेः तुलनात्मकमध्ययनम्)

अधिगमोद्देश्यानि -

- ❖ छात्रेभ्यो स्मृतिसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य कालविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य महत्वप्रतिपादनश्च
- ❖ छात्रेभ्यः प्रमुख्यस्मृतीनां सह ज्ञानप्रदानम्।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः	प्राचीनविवाहविधेः परिचयः	१
द्वितीयभागः	आधुनिकविवाहविधेः परिचयः	१
तृतीयभागः	ब्राह्म-प्राजापत्य-दैव-आर्षेयविवाहश्च	१
चतुर्थभागः	गान्धर्व-आसुर-राक्षस-पैशासविवाहश्च	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ स्मृतिसाहित्यविषयेज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्य अध्ययनेन आचारव्यवहार इत्यादीनां ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

७. धर्मशास्त्रसंग्रह, खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन, बम्बई-४
८. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 303(द्रव्यशुद्धिप्रकरणम्-साक्षीप्रकरणम्)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ छात्रेभ्यो स्मृतिसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य कालविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य महत्वप्रतिपादनश्च
- ❖ छात्रेभ्यः प्रमुख्यस्मृतीनां सह ज्ञानप्रदानम्।

प्रत्रम्	पूर्णाङ्कः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः	साक्षीप्रकरणम्	२
द्वितीयभागः	द्रव्यशुद्धिप्रकरणम्	२

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ स्मृतिसाहित्यविषयेज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्य अध्ययनेन आचारव्यवहार इत्यादीनां ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

९. धर्मशास्त्रसंग्रह, खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन, बम्बई-४
१०. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 304 (राजधर्मप्रकरणम्)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ छात्रेभ्यो स्मृतिसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य कालविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य महत्वप्रतिपादनश्च
- ❖ छात्रेभ्यः प्रमुख्यस्मृतीनां सह ज्ञानप्रदानम्।

प्रत्रम्	पूर्णाङ्कः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः	राजधर्मप्रकरणम् (१-१९ श्लोकाः)	१
द्वितीयभागः	राजधर्मप्रकरणम् (२०-३८ श्लोकाः)	१
तृतीयभागः	राजधर्मप्रकरणम् (३९-५९ श्लोकाः)	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ स्मृतिसाहित्यविषयेज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्य अध्ययनेन आचारव्यवहार इत्यादीनां ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

११. धर्मशास्त्रसंग्रह, खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन, बम्बई-४
१२. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 401 (सनातनधर्मस्य परिचयः)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ छात्रेभ्यो स्मृतिसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य कालविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य महत्वप्रतिपादनश्च
- ❖ छात्रेभ्यः प्रमुख्यस्मृतीनां सह ज्ञानप्रदानम्।

प्रत्रम्	पूर्णाङ्काः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः	वैदिकसाहित्यस्य परिचयः	१
द्वितीयभागः	वैदिकसाहित्यस्य महत्त्वं प्रयोजनञ्च	१
तृतीयभागः	वेदचतुष्टयस्य परिचयः	१
चतुर्थभागः	संहिता-ब्राह्मण-आरण्यक-उपनिषदादि	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ स्मृतिसाहित्यविषयेज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्य अध्ययनेन आचारव्यवहार इत्यादीनां ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१३. धर्मशास्त्रसंग्रह, खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन, बम्बई-४
१४. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 402 (सूत्रसाहित्यम्)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ छात्रेभ्यो स्मृतिसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्

- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य कालविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य महत्वप्रतिपादनश्च
- ❖ छात्रेभ्यः प्रमुख्यस्मृतीनां सह ज्ञानप्रदानम्।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः	सूत्रसाहित्यस्य परिचयः	१
द्वितीयभागः	सूत्रसाहित्यस्य महत्त्वम् १	
तृतीयभागः	सूत्रसाहित्यस्य क्रमविकाशः	१
चतुर्थभागः	धर्मसूत्रकाराणां परिचयः १	

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ स्मृतिसाहित्यविषयेज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्य अध्ययनेन आचारव्यवहार इत्यादीनां ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

- १५. धर्मशास्त्रसंग्रह, खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन, बम्बई-४
- १६. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 403 (स्मृतिसाहित्यम्)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ छात्रेभ्यो स्मृतिसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य कालविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य महत्वप्रतिपादनश्च
- ❖ छात्रेभ्यः प्रमुख्यस्मृतीनां सह ज्ञानप्रदानम्।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः	स्मृतिसाहित्यस्य परिचयः	१
द्वितीयभागः	स्मृतिसाहित्यस्य महत्त्वम् १	
तृतीयभागः	स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशः	१
चतुर्थभागः	स्मृतिकाराणां परिचयः १	

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ स्मृतिसाहित्यविषयेज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्य अध्ययनेन आचारव्यवहार इत्यादीनां ज्ञानं भविष्यति।

- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१७. धर्मशास्त्रसंग्रह, खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन, बम्बई-४
१८. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 404 (पुराणसाहित्यम्)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ छात्रेभ्यो स्मृतिसाहित्यस्य परिचयप्रदानम्
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य कालविषये ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य महत्वप्रतिपादनञ्च
- ❖ छात्रेभ्यः प्रमुख्यस्मृतीनां सह ज्ञानप्रदानम्।

प्रत्रम्	पूर्णाङ्काः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः	पुराणस्य लक्षणं परिभाषाश्चः	१
द्वितीयभागः	पुराणस्य महत्त्वम् १	
तृतीयभागः	प्रमुखपुराणानां परिचयः	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ स्मृतिसाहित्यविषयेज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्य अध्ययनेन आचारव्यवहार इत्यादीनां ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ स्मृतिसाहित्यस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१९. धर्मशास्त्रसंग्रह, खेमराज श्रीकृष्णदास प्रकाशन, बम्बई-४
२०. संस्कृतसाहित्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 501(प्रसिद्ध धर्मशास्त्रकाराः)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादीनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्कः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	मनुः , याज्ञवल्क्यः	१
द्वितीयभागः -	गौतमः , बृहस्पति	१
तृतीयभागः -	हारितः , वसिष्ठः	१
चतुर्थभागः -	आपस्तम्बः , बौधायनः	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

२१. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
२२. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 502(प्रसिद्ध कामरूपीय धर्मशास्त्रकाराः)

अधिगमोद्देश्यानि -

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादिनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्कः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	दामोदरमिश्रः, पीताम्बरसिद्धान्तवागीशः	२
द्वितीयभागः -	रिपुञ्जयभट्टाचार्यः, नीलाम्बराचार्यः	१
तृतीयभागः -	वेदाचार्यः, नारायणसर्वज्ञः	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

२३. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।

२४. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 503(कामरूपीयधर्मशास्त्राणां इतिहासः)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादिनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	कामरूपीयधर्मशास्त्राणां क्रमविकाशः	२
द्वितीयभागः -	कामरूपीयधर्मशास्त्राणां परिचयः	२
	(गंगाजलम्, तीर्थकौमुदी, प्रेतकौमुदी, पूर्णचन्द्रः, कालकौमुदी, स्मृतिरत्नाकरः दण्डविवेकः)	

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
२. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 504(कामरूपीयधर्मशास्त्राणां वैशिष्ट्याणि)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादिनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	धर्मशास्त्राणां परिचयः	१
द्वितीयभागः -	धर्मशास्त्रीय शाखाः(दायभागः, मिताक्षरा)१	

तृतीयभागः -

कामरूपीयधर्मशास्त्रस्य लक्षणम् १

चतुर्थभागः -

कामरूपीयधर्मशास्त्राणां वैशिष्ट्यणि(व्रत-उत्सवादि)१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

३. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
४. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 601(याज्ञवल्क्यस्मृतिः)

अधिगमोद्देश्यानि -

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादिनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रश्नम्

पूर्णाङ्कः - ६०

श्रेयोऽङ्कः-४

प्रथमभागः -

याज्ञवल्क्यस्मृतेः सामान्यपरिचयः

१

द्वितीयभागः -

याज्ञवल्क्यस्मृतेः (उपोद्धातप्रकरणम्) १

तृतीयभागः -

याज्ञवल्क्यस्मृतेः

(ब्रह्मचारीप्रकरणम्, विवाहप्रकरणम्)

२

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

५. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
६. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 602(याज्ञवल्क्यस्मृते: रचनाकार:, समय टीकाग्रन्था:)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादिनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्का: – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	याज्ञवल्क्यस्मृते:रचनाकारस्य सामान्यपरिचयः१	
द्वितीयभागः -	याज्ञवल्क्यस्मृते: रचनाकालः	१
तृतीयभागः -	याज्ञवल्क्यस्मृते: टीकाग्रन्था:(टीकाकारः) (विश्वरूपः,विज्ञानेश्वरः,शूलपाणिः,विश्वमित्रः,अपरादित्यः)२	

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

७. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
८. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 603(याज्ञवल्क्यस्मृते: व्यवहाराध्यायः)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादिनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्का: – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	साधारणव्यवहारमातृकाप्रकरणम् १	
द्वितीयभागः -	असाधारणव्यवहारमातृकाप्रकरणम्१	
तृतीयभागः -	दायविभागप्रकरणम् १	
चतुर्थभागः -	साक्षीप्रकरणम्	१

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
१०. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 604(याज्ञवल्क्यस्मृतेःसाहसप्रकरणं स्तेयप्रकरणञ्च)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादिनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्

प्रथमभागः -

द्वितीयभागः -

पुर्णाङ्काः - ६०

साहसप्रकरणम् २

स्तेयप्रकरणम् २

श्रेयोऽङ्कः-४

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

११. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
१२. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 701(मनुस्मृतिः(तृतीयाध्यायः))

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादिनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	मनुस्मृतेः तृतीयाध्यायस्य सारांशः	२
द्वितीयभागः -	पञ्चमहायज्ञानुष्ठानम् १	
तृतीयभागः -	श्रद्धाकरणे दोषः १	

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

- १३. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
- १४. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 702(मनुस्मृतिः(आश्रमव्यवस्था))

अधिगमोद्देश्यानि -

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादिनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रत्रम्	पुर्णाङ्काः - ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	मनुस्मृत्यानुसारं ब्रह्मचर्याश्रमः	१
द्वितीयभागः -	मनुस्मृत्यानुसारं गार्हस्थाश्रमः १	
तृतीयभागः -	मनुस्मृत्यानुसारं वानप्रस्थाश्रमः	१
चतुर्थभागः -	मनुस्मृत्यानुसारं सन्यासाश्रमः १	

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

- १५. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।

१६. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 703(मनुस्मृतिः(प्रायश्चित्तविधिः))

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादीनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रश्नम्	पूर्णाङ्कः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	स्नातकस्य प्रकारादारभ्य यज्ञशीलादि धनप्रसंशा	१
द्वितीयभागः -	अल्पदक्षिणयज्ञनिन्दादारभ्यप्रायश्चित्तमवश्यं कर्तव्यम्१	
तृतीयभागः -	पञ्चमहापातकानि-उपपातकानिश्च	१
चतुर्थभागः -	भिन्नप्रायश्चित्तविधयः१	

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानां ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१७. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
१८. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 801(गंगाजलम्)

अधिगमोद्देश्यानि –

- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य परिचयप्रदानं माहात्म्यप्रतिपादनञ्च।
- ❖ धर्मशास्त्रसाहित्यस्य विषयज्ञानम् भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राणां रचनाकालस्तथा शाखादीनां ज्ञानं भविष्यति।

प्रश्नम्	पूर्णाङ्कः – ६०	श्रेयोऽङ्कः-४
प्रथमभागः -	गंगाजलस्य परिचयः	१
द्वितीयभागः -	गंगाजलस्य रचनाकारः	१
तृतीयभागः -	गंगाजलस्य विषयवस्तु१	
चतुर्थभागः -	कामरूपीयधर्मशास्त्ररूपेण गंगाजलस्य प्रयोजनीयता१	

पाठ्यक्रमपरिणामाः

- ❖ भाषाज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्राध्ययनेन तत्र निहिततत्त्वानं ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्रस्य क्रमविकाशस्य ज्ञानं भविष्यति।
- ❖ धर्मशास्त्र अध्ययनेन भारतवर्षस्य विभिन्नानां धर्मशास्त्रीय शाखा सम्बन्धीय ज्ञानं भविष्यति।

सहायकग्रन्थाः

१९. धर्मद्रुमः, आचार्य राजेन्द्र प्रसाद पाण्डेय, चौखम्बा विद्याभवन, वारणसी।
२०. धर्मशास्त्रस्येतिहासः, आचार्य लोकमणि दाहालः, चौखम्बा कृष्णदास अकादमी, वारणसी।

UGDS 802(Computer Application& Publication)

UGDS 803(लघुशोधग्रन्थः)